

શ્લોક-૧૩૫

(સ્થોબ્દતા)

નાશ્નુતે વિષયસેવનેઽપિ યત્ સ્વં ફલં વિષયસેવનસ્ય ના।
જ્ઞાનવૈભવવિરાગતાબલાત્ સેવકોઽપિ તદસાવસેવકઃ ॥૧૩૫॥

હવે આ અર્થનું અને આગળની ગાથાના અર્થની સૂચનાનું કાવ્ય કહે છે :-

શ્લોકાર્થ :- [યત્] કારણકે [ના] આ (જ્ઞાની) પુરુષ [વિષયસેવને અપિ] વિષયોને સેવતો હતો પણ [જ્ઞાનવૈભવ-વિરાગતા-બલાત્] જ્ઞાનવૈભવના અને વિરાગતાના બળથી [વિષયસેવનસ્ય સ્વં ફલં] વિષયસેવનના નિજફળને (-રંજિત પરિણામને) [ન અશ્નુતે] ભોગવતો નથી-પામતો નથી, [તત્] તેથી [અસૌ] આ (પુરુષ) [સેવકઃ અપિ અસેવકઃ] સેવક છતાં અસેવક છે (અર્થાત્ વિષયોને સેવતાં છતાં નથી સેવતો).

ભાવાર્થ :- જ્ઞાન અને વિરાગતાનું એવું કોઈ અર્થિત્ય સામર્થ્ય છે કે જ્ઞાની ઈન્દ્રિયોના વિષયોને સેવતો હોવા છતાં તેને સેવનારો કહી શકાતો નથી, કારણ કે વિષયસેવનનું ફળ જે રંજિત પરિણામ તેને જ્ઞાની ભોગવતો નથી-પામતો નથી.૧૩૫.

પ્રવચન નં. ૨૭૩ ગાથા-૧૯૭ શ્લોક-૧૩૫ શુક્રવાર, અષાઠ વદ ૪,
તા. ૧૩-૦૭-૧૯૭૯

‘સમયસાર’ ૧૩૫ કળશ છે. ‘નિર્જરા અધિકાર’ છે. નિર્જરાના પ્રકાર ત્રણ છે. એક તો કર્મનું ખરવું એ તો સ્વતંત્ર જડની પર્યાય (છે). અશુદ્ધતાનું ગળવું એ શુદ્ધ સ્વભાવનો અનુભવ થતાં અશુદ્ધતા ટળે એને પણ નિર્જરા કહેવાય છે અને શુદ્ધિની વૃદ્ધિ થાય, આનંદના અનુભવની વૃદ્ધિ થાય એને પણ નિર્જરા કહે છે. (આ) ત્રણને નિર્જરા કહે છે. મૂળ વસ્તુ તો આનંદ અતીન્દ્રિય... ઝીણી વાત છે. આત્મા અતીન્દ્રિય આનંદસ્વરૂપ છે, એ અતીન્દ્રિય આનંદનું વલાણ કરી અને અનુભવ કરે. પર તરફનું વલાણ છોડી અને પરના અનુભવને ઝેર જાણે અને સ્વના અનુભવના આનંદના વૈભવથી તૃપ્ત રહે તેથી તે શુદ્ધિ વધે એને અહીંયાં નિર્જરા કહે છે. ૧૩૫ કળશ.

(સ્થોન્દ્રતા)

નાશ્નુતે વિષયસેવનેऽપિ યત્ સ્વં ફલં વિષયસેવનસ્ય ના।

જ્ઞાનવૈભવવિરાગતાબલાત્ સેવકોऽપિ તદસાવસેવકઃ।।૧૩૫।।

‘કારણ કે આ (જ્ઞાની)...’ ‘નિર્જરા અધિકાર’ છે ને! એટલે જ્ઞાની એટલે આત્માના અનુભવમાં સમર્થ છે. ભગવાનઆત્મા અતીન્દ્રિય આનંદથી ભરેલો સાગર છે. એના અનુભવમાં લીનતામાં, એના વેદનમાં તત્પર છે એને અહીંયાં જ્ઞાની કહે છે. ‘(જ્ઞાની) પુરુષ...’ [વિષયસેવને અપિ] ‘વિષયોને સેવતો...’ એ ભાષા લૌકિકની અપેક્ષાએ કહી છે. બાકી જ્ઞાનીને વિષયનું સેવન જ નથી. પણ લોકો જોવે છે એ અપેક્ષાએ કહ્યું. ધર્મીને તો આનંદનો વૈભવ પ્રગટ્યો છે. આહાહા...! છે? જુઓ!

‘વિષયોને સેવતો છતો પણ જ્ઞાનવૈભવ...’ જેને આત્માના આનંદનો વૈભવ પ્રગટ્યો છે. આહાહા...! આ પૈસા ને આબરુ ને કીર્તિને વૈભવ ન કીધો. પુણ્યના પરિણામને પણ વૈભવ (ન કીધો). આહાહા...! અતીન્દ્રિય આનંદ ભગવાનઆત્મા, એનો અનુભવ તે એનો વૈભવ છે. આહાહા...! ધર્મી જીવ બાહ્યમાં વિષયમાં સામગ્રીઓ, રોગી જેમ રોગનો ઉપચાર કરે એમ ધર્મીને પણ રાગ આવે ત્યારે એનો ઉપચાર દેખાય એ અપેક્ષાએ સેવન કહે છે. બાકી તો આત્માના આનંદના વૈભવ આગળ કોઈપણ રાગના રસમાં કણમાં ક્યાંય પ્રેમ અને રસ નથી. પોતામાં અતીન્દ્રિય આનંદ જોયો છે એથી એ રાગથી માંડી આખી દુનિયા(માંથી) સુખબુદ્ધિ ઊડી ગઈ છે. આહાહા...! આવું ધર્મનું સ્વરૂપ છે, શરતું આવી છે.

[વિષયસેવને અપિ] આમ દેખાય ખરું ને! આહા...! અંદરમાં બહારનો રસ નથી એને જ્ઞાનનો વૈભવ, આત્મા અનંત અનંત ગુણનો પિંડ (છે) તેનો વૈભવ પર્યાયમાં ફેલાણો છે. આહા...! જે સ્વભાવમાં સામર્થ્યરૂપે વૈભવ હતો એ ધર્મીની પર્યાયમાં એ અનંતો જે સ્વભાવ – વૈભવ હતો એ ફેલાણો છે. આહાહા...! જેની એક એક પર્યાયમાં અનંતી તાકાત, એવી અનંતી પર્યાયનો વૈભવ પ્રગટ્યો છે. આહાહા...! આવી વાત. જ્ઞાનવૈભવ એટલે કે આત્માનો અનુભવ. આનંદના અનુભવને અહીંયાં વૈભવ કીધો છે. આહાહા...! બહારની કોઈ સામગ્રીને વૈભવમાં લીધી નથી. બે-પાંચ કરોડ રૂપિયાનો બંગલો હોય... આહાહા...! છોકરો પરણતો હોય, અબજપતિ માણસ હોય, દસ-પંદર-વીસ લાખ ખર્ચવાના હોય અને આમ બધા દાગીના ને કપડા ને ધામધૂમ દેખાતી હોય એ કોઈ વૈભવ નથી. આહાહા...! એ તો મસાણના હાડકાના ચમત્કાર જેમ લાગે એવી હાડકાની ચમત્કાર છે. આહા...!

આત્મવૈભવ, અહીં જ્ઞાનવૈભવ લીધો છે. જ્ઞાન એટલે જ આત્મા. એનો વૈભવ એટલે અનુભવ. આહાહા...! આખી દુનિયાથી ફેર છે, પ્રભુ! દુનિયાને જરીક શરીર ઠીક હોય, પૈસા ઠીક હોય, આબરુ (ઠીક હોય), શરીર નિરોગ હોય ત્યાં એના રસ આડે કંઈ સૂઝ પડે નહિ. આહાહા...! એના રસ આડે ક્યાંય આત્મા અંદર ભગવાન છે, પૂર્ણાનંદનો સાગર છે,

એની એને અંદર સૂઝ પડે નહિ અને સૂઝ પડી એને પરમાં સૂઝ પડે નહિ. આહા...! એ કહે છે.

ધર્મી જીવ વિષયસેવનમાં દેખાય છતાં, દેખાય.. એ પરદ્રવ્યને ભોગવી શકતો નથી એ તો ત્રણકાળ ત્રણલોકમાં છે, ફક્ત અંદર રાગ આવે છે એમાં એને સેવે છે એટલે કે વેદન છે, છતાં તેમાં રંજન પરિણામ નથી. રાગમાં રંગાયેલો પરિણામ એને નથી. આહાહા...! આત્માના આનંદના વૈભવના અનુભવના રંગથી રંગાયેલો, એને બીજી કોઈ ચીજમાં રસ પડતો નથી. આહાહા...! આવી સમકિતમાં શરૂઆત છે અથવા શરતું છે. આ વસ્તુની સ્થિતિ છે, ભાઈ! આહાહા...! એ વિષય સંયોગ દેખાય, કહે છે, પૂર્વનો કોઈ પુણ્ય કર્મનો ઉદય હોય અને સંયોગો અનુકૂળ ઘણા દેખાય અને તેના તરફનું જરી વલણ પણ દેખાય પણ અંતરના આનંદના વલણ આગળ એ વલણની તુચ્છતા, ઝેરતા દેખાય. એથી એ સેવે છે એમ કહેવાય છે, છતાં એ સેવતો નથી. આહાહા...! આવી મૂળ રકમ છે. હવે મૂળ રકમને મૂકીને બધી ઉપરની વાતું (કરે). વ્રત ને તપ ને અપવાસ ને આ રસનો ત્યાગ ને ઢીકણું... આહાહા...! એ કોઈ કિંમતી ચીજ નથી. આહા...!

અહીં તો શાસ્ત્રના ભણતર થયા ને લોકોને સમજાવતા આવડે એની પણ કંઈ કિંમત અહીં નથી. આહાહા...! ભગવાન અતીન્દ્રિય આનંદનો સાગર, એનો સ્વાદ આવ્યો. કરવાનું તો આ છે. એનો વૈભવ. શબ્દ-ભાષા કેવી વાપરી છે! 'જ્ઞાનવૈભવ...' આત્માનો વૈભવ. આહાહા...! રાગાદિ છે એ આત્માનો વૈભવ નથી. દયા, દાનનો વિકલ્પ ઉઠે એ પણ આત્મવૈભવ નથી. આહાહા...! આત્મવૈભવ, એની જાતમાં ભાત પાડે. આહાહા...! અતીન્દ્રિય આનંદનો કંદ પ્રભુ, એની પર્યાયમાં એનો અનુભવ કરે એ વસ્તુના સ્વભાવને અનુસરીને પર્યાયમાં અનુભવ થાય, એ આત્માનો વૈભવ, એ જ્ઞાનનો વૈભવ કહેવામાં આવે છે. એ જ્ઞાનના વૈભવ આગળ વિષયસેવનની કોઈ કિંમત નથી. આહાહા...! એને કિંમત નથી, હોં! આહા...! દુનિયાને વિષયસેવનમાં કિંમત લાગે. કારણ કે ભગવાનનું પડખું જોયું નથી. ભગવાનને પડખે ચડ્યો નથી. આહાહા...! રાગ ને દ્વેષ ને વિકલ્પ ને એકલી એને જ મૂડી માનીને એને પડખે જ ચડેલો છે. આહાહા...! એના રાગના રસીલાને... ત્યાં નથી આવતું 'સમયસાર'માં? 'સર્વ આગમ ધરો અપિ' આહાહા...! સર્વ આગમ જાણે પણ જો રાગના કણના પણ જો પ્રેમમાં, રસમાં પડ્યો હોય તો એ કાંઈ જાણતો નથી. આહાહા...!

અહીં તો લક્ષમાં અત્યારે તો 'વૈભવ' શબ્દ આવ્યો છે ને! આત્મવૈભવ. એ 'જ્ઞાન' શબ્દે આત્મવૈભવ. આત્મવૈભવ શબ્દે આત્મ અનુભવ. આત્માના આનંદનો અનુભવ એ આત્માનો વૈભવ. આહાહા...! એ આત્માના અનુભવના વૈભવના બળથી વિષયસેવન દેખાય છતાં તેના તરફનો રસ નથી તેથી તે તેને સેવતો છતાં સેવતો નથી. આહાહા...! આવી મુદ્દાની વાત (છે). મુદ્દાની પહેલી વાત મૂકીને ઉપરની બધી વાતું (કરી). આહા...! બીજી

કથાનુયોગ, ત્યાગ ધર્મકથાનુયોગમાંથી ત્યાગ કાઢે ને... આહાહા...! એની શું કિંમત છે?

ધર્મી જીવને આત્માના વૈભવ આગળ વિષયસેવન તે સેવન જ નથી. આહાહા...! અને વૈરાગ્યતાનું બળ. બે શબ્દ વાપર્યાં ને? આત્મવૈભવ અને વૈરાગ્યનું બળ. પુણ્ય ને પાપના પરિણામથી વિરક્તપણું, એનું બળ જામ્યું છે. આહાહા...! એકલું આત્માનું અસ્તિપણું અનુભવમાં આવ્યું એમ નહિ, પણ આ બાજુથી પણ વૈરાગ્ય પામ્યો છે. આ બાજુથી અસ્તિનો અનુભવ છે ત્યારે આ બાજુથી પુણ્યના પરિણામ પ્રત્યેનો પણ જેને વૈરાગ્ય છે. આહાહા...! પુણ્યની સામગ્રી છે એ છોડે છે માટે વૈરાગી છે, એમ નથી. પરની સાથે શું સંબંધ છે? પ્રભુ! રાગની રક્તતા છોડે છે, ચાહે તો શુભભાવ હોય એનું જે રક્તપણું છોડે છે તે વિરક્ત છે, એ વિરક્ત છે તે વૈરાગી છે. આહાહા...! સમજાણું કાંઈ?

‘જ્ઞાનવૈભવના અને વિરાગતાના બળ...’ આહાહા...! બે વાત થઈ. બે ગાથામાં આવ્યું હતું. પહેલામાં જ્ઞાન, બીજામાં વૈરાગ્યની વાત હતી. એ એની લીધી અને હવે પછી આવશે એનું પણ આમાં આવશે. આહાહા...! ભગવાનઆત્મા અંતરમાં ચમત્કારિક શક્તિઓથી ભરેલો ભગવાન છે. ચૈતન્યચમત્કાર, જેની પાસે દુનિયાનો ચમત્કાર મીંડા છે મોટા. આહાહા...!

નાની ઉંમરમાં એક ફેરી ‘ઉમરાળા’એ જોયું હતું. મોટો દરવાજો છે. એ દરવાજા પર એક માણસ બેસે અને પછી બે વાંસડા એના પગે બાંધે. એટલે ઊંચે બેસે અને એ વાંસે પછી બજારમાં ચાલે. નજરે જોયું છે. ‘ઉમરાળા’માં દરવાજો છે ને? દરવાજો માથે હોય ને? ત્યાં બેસે અને પછી પગે બે મોટા વાંસડા બાંધે, પછી ઈ વાંસડે બજારમાં ચાલે.

મુમુક્ષુ :- બેની વચ્ચે દોરી હોય.

ઉત્તર :- દોરી કાંઈ નહિ. આ તો ખુલ્લેખુલ્લા બે વાંસ. આ તો જોયેલી વાત છે. બજારમાં, હોં! મોટી બજાર છે. ‘રોકડશેઠ’ની દુકાન હતી. બજાર આમ ચારે કોર ભરાય. એકલા બે વાંસડા પગે બાંધે એ પગથી ચાલે એ વાંસથી ચાલે. આહાહા...! લોકોને એમ લાગે કે, આ તે ઓ...હો...હો...! એમાં ધૂળમાંય નથી કાંઈ. એ તો એ જાતનો અભ્યાસ કરતા (આવડી જાય). આહાહા...!

અહીં તો જ્ઞાનનો અનુભવ અને વૈરાગ્યનું બળ, એ બેથી ચાલે. આહાહા...! વાંસડાથી નહિ. ‘ઉમરાળા’માં આ બધા માણસો તો આવે ને! ઘણાને ગમી જાય. આહા...! લોકો આમ ઓ...હો...! ઓ...હો...! એમ કરે. વાંસથી પગ ભરે આમ. અરે ભાઈ! તારામાં આત્માનો ચમત્કાર વૈભવ, જે અનુભવ અને રાગથી વિરક્ત એવું જે વૈરાગ્ય બળ, એ બે પગે ચાલે છે એ આત્મા ચમત્કારી છે. આહાહા...! છે? આચાર્ય, ‘અમૃતચંદ્રાચાર્યે’ જ્ઞાનવૈભવ અને વૈરાગ્ય બળ એમ બેય લીધું છે. ઓલો અનુભવ અને આ વૈરાગ્યનું બળ છે. રાગથી ઉદાસ.. ઉદાસ.. ઉદાસ... રાગનો કણ હોય પણ એનાથી ઉદાસ (છે). એનું આસન ઉદાસ છે. સ્વમાં આસન છે. એ રાગથી આસન ખસી ગયું છે. આહાહા...! રાગ દેખાય અને રાગની છોડવાની સામગ્રીમાં

પણ જાણે ભેગા કરતો હોય ને છોડે (એમ) દેખાય. અંદરમાં કાંઈ નથી. આહાહા...! આમાં જોર છે.

જ્ઞાનનો અનુભવ. આત્માનો વૈભવ એટલે ઇ વૈભવ. અનુભવ એ વૈભવ છે. ‘અનુભવ રત્ન ચિંતામણિ, અનુભવ હૈ રસકૂપ, અનુભવ મારગ મોક્ષનો, અનુભવ મોક્ષ સ્વરૂપ’ આવી વાતું છે. આહાહા...! એવા અનુભવના વૈભવથી અને વૈરાગ્યના બળથી. [વિષયસેવનસ્ય સ્વં ફલં] વિષયસેવનનો જે રાગમાં રંગ ચડી જવો. રાગમાં રંગ ચડી જવો, એ રંગ ચડ્યો નહિ. એ રંગ ઉતરી ગયો. આહાહા...! રાગનું રંજનપણું, રાગમાં રંજનપણું એ ઉતરી ગયું. આહાહા...! અને ભગવાનઆત્મામાં રંજનપણું ચડી ગયું. આત્માના આનંદના અનુભવના રંજનમાં ચડી ગયો. આહાહા...! વિષયસેવનનું ફળ એટલે રંજિત પરિણામ, એમ. રંગાયેલો, રાગમાં રંગાણો, ફળ. એ રંગાતો જ નથી. આત્માનો રંગ લાગ્યો તેને આ રાગના રંગ શેના હોય? આહાહા...! જેને પ્રભુનો રંગ લાગ્યો... આહાહા...! એને ભિખારાની સાથે રંગ કેમ લાગે? આહા...! આવી વસ્તુ છે. લોકોને આકરી પડે. વસ્તુસ્થિતિ આ છે. આહા...!

‘વિષયસેવનના નિજફળને...’ એટલે કે તેમાં રાગમાં રંગાયેલા રસને, એ રસ એને છૂટી ગયો છે. આહા...! વસ્તુના સ્વભાવના રંગે રંગાણો એને હવે રાગના રંગ ચડતા નથી. આહાહા...! ભલે એ ગૃહસ્થાશ્રમમાં દેખાય. છન્નુ હજાર સ્ત્રીના વૃંદની મધ્યમાં દેખાય પણ રાગના રસ ઊડી ગયા, એ ઊડી ગયા. આહાહા...! રંજિત પરિણામ કીધું ને? રંજિત પરિણામ એટલે ઇ. રાગમાં એકત્વબુદ્ધિ અથવા રાગનો રંગ. આહાહા...! અથવા રાગનો રસ. આહાહા...! એને એ પામતો નથી.

[ન અશ્નુતે] ‘ભોગવતો નથી...’ એનો અર્થ ઇ. ‘પામતો નથી,...’ રાગના રંજન પરિણામને પામતો નથી. રાગના રંગ જેને ઊડી ગયા છે, સ્વભાવના રંગ જેને ચડ્યા છે. આહાહા...! ધર્મ એવી ચીજ (છે), બાપુ! આહા...! જેના ફળ ભવના અનંત અનંત અનંતનો અંત, અનંત ભવનો અંત. આહાહા...! અને સાદિ અનંત અનંત અનંત અનંત કાળનો આનંદ અને શાંતિનો ઉપાય, એ ઉપાય તો અલૌકિક હોય કે નહિ? આહાહા...! એ ભોગવતો નથી એટલે એનો અર્થ [વિષયસેવનસ્ય સ્વં ફલં] એટલે રંજિત પરિણામ પામતો નથી એમ એનો અર્થ લેવો. રાગમાં રંગાયેલી દશા થતી નથી. આહાહા...! વૈરાગ્યબળ અને જ્ઞાનના અનુભવ આગળ, રાગના રંજન પરિણામ, રંગાયેલા પરિણામ તેને થતા નથી. આહાહા...!

‘તેથી...’ [અસૌ] ‘આ (પુરુષ)...’ [સેવકઃ અપિ અસેવકઃ] ‘સેવક છતાં અસેવક...’ વિષયોને સેવતા છતાં સેવતો નથી. કોઈ સ્વચ્છંદી એમ કહે કે, અમે તો જ્ઞાની છીએ. (અમે) વિષય ભોગવીએ તો અમને રસ નથી, ઇ વાત અહીં નથી. આહા...! ઘણા વર્ષ (પહેલાની) એક વાત હતી. એક બાવો હતો. ઘણા વર્ષ (પહેલાની) વાત છે. ઘણું કરીને (સંવત) ૧૯૭૩ કે ૧૯૭૬(ની વાત છે). એક બાવો હતો (તેણે) એક બાઈ રાખેલી. રાખેલી

પછી એના ઉપર પ્રેમ બહુ અને પછી એ બાઈએ એને - બાવાને છોડી દીધો. છોડી દીધો અને આને કષાય ચડી ગયો. એટલે કોટ ઉપર કંઈક લખ્યું હતું. શું લખ્યું હતું...?

મુમુક્ષુ :- બાઈનું નામ 'લક્ષ્મી' હતું.

ઉત્તર :- હા, બાઈનું નામ 'લક્ષ્મી' હતું. 'લક્ષ્મી... લક્ષ્મી.. લક્ષ્મી.. લક્ષ્મી' આ નજરે જોયલું, હોં! 'દામનગર' અપાસરામાં બેઠા હતા (ત્યાં) બાવો નીકળ્યો. કોટ ઉપર લખ્યું (હતું). કીધું, આ શું? પછી મેં આમ કહ્યું એટલે પછી કોઈએ એને પૂછ્યું કે, આ શું થયું? તમે બાવાજી અને આ? (તો કહ્યું), રંગ ચડ્યો એ હવે ઉતરતો નથી. એમ બોલ્યો હતો ઇ. 'ક્ષત્રિય કા રંગ ચડ્યા એ ચડ્યા, રંગ ઉતરતા નથી' ક્ષત્રિય હશે. આહાહા..! એક સ્ત્રીએ છોડી દીધો એટલે પછી એનો ફજેત કરવા માટે કોટમાં 'લક્ષ્મી.. લક્ષ્મી.. લક્ષ્મી.. લક્ષ્મી' (લખી નાખ્યું). આહાહા..! એને પૂછ્યું ત્યારે એમ બોલ્યો, 'ક્ષત્રિય કા રંગ ચડ્યા વહ ઉતરતા નહિ' અર..ર..ર...! અને ગામમાં ફરે 'લક્ષ્મી.. લક્ષ્મી.. લક્ષ્મી.. લક્ષ્મી' કરતો. ફજેત કરવા માટે.

આ કહે છે કે, જ્યાં અનંત રસ આત્મામાં ચડ્યા.. આહાહા..! (ત્યાં) દુનિયાના બધા રસ ઉડી ગયા. એ રંગ ચડ્યો એ ઉતરતો નથી, કહે છે. ઓલા ઉંધા (રસ) ને? આહાહા..! (સંવત) ૧૯૭૬ની વાત હશે. 'દામનગર' ચોમાસુ હતું.

ભાવાર્થ :- (અનુભવ) 'જ્ઞાન અને વિરાગતાનું એવું કોઈ અચિંત્ય સામર્થ્ય છે...' જ્ઞાન એટલે એકલું જાણપણું એમ નહિ. શાસ્ત્રનું જ્ઞાન, ઉઘાડ એ જ્ઞાન નહિ. જ્ઞાન એટલે કે આત્માનો અનુભવ, એનું નામ અહીંયાં જ્ઞાન છે. આહાહા..! 'જ્ઞાન અને વિરાગતાનું એવું કોઈ અચિંત્ય સામર્થ્ય છે...' અચિંત્ય સામર્થ્ય! જે કોઈ કલ્પનામાં સાધારણ પ્રાણીને ખ્યાલમાં ન આવે. આહાહા..! 'કે જ્ઞાની ઈન્દ્રિયોના વિષયોને સેવતો હોવા છતાં તેને સેવનારો કહી શકતો નથી,....' આહાહા..! એવો કોઈ આત્માનો રસ ચડી ગયો છે અને રાગનો રસ ઉતરી ગયો છે. આહાહા..! છતાં વિષયના સેવનમાં દેખાય છતાં એ સેવક છે જ નહિ. આહાહા..!

'કારણ કે વિષયસેવનનું ફળ જે રંજિત પરિણામ...' રંજિત એટલે રંગાય ગયેલા, રાગમાં રંગાય ગયેલા. 'તેને જ્ઞાની ભોગવતો નથી...' રાગમાં રંગાઈને વિષયને ભોગવતો નથી. આહાહા..! આકરી વાત છે. એટલે? ભોગવતો નથી એટલે? એ ઓલામાં આવ્યું હતું ને? [ન અશ્નુતો] ભોગવતો નથી એટલે પામતો નથી. અર્થમાં આવ્યું હતું. એમ અહીં ભોગવતો નથી એટલે રાગના રંગને પામતો નથી, એમ. રાગને ભોગવતો નથી એટલે રાગમાં રંગાતો નથી. ચૈતન્યમાં રસ ચડી ગયો છે. એ રસ, રાગનો રસ હવે થતો નથી. રાગમાં રસ પામતો નથી. ભોગવતો નથી એટલે એ.

ગાથા-૧૮૭

અથૈતદેવ દર્શયતિ -

સેવંતો વિ ણ સેવદિ અસેવમાણો વિ સેવગો કોઈ ।
 પગરણચેદ્ધા કસ્સ વિ ણ ય પાયરણો ત્તિ સો હોદિ ।।૧૯૭।।
 સેવમાનોઽપિ ન સેવતે અસેવમાનોઽપિ સેવકઃ કશ્ચિત્ ।
 પ્રકરણચેષ્ટા કસ્યાપિ ન ચ પ્રાકરણ ઇતિ સ ભવતિ ।।૧૯૭।।

યથા કશ્ચિત્ પ્રકરણે વ્યાપ્રિયમાણોઽપિ પ્રકરણસ્વામિત્વાભાવાત્ ન પ્રાકરણિકઃ, અપરસ્તુ તત્રાવ્યાપ્રિયમાણોઽપિ તત્સ્વામિત્વાત્રાકરણિકઃ, તથા સમ્યગ્દૃષ્ટિ પૂર્વસંચિતકર્મોદયસમ્પન્નાન્ વિષયાન્ સેવમાનોઽપિ રાગાદિભાવાનામભાવેન વિષયસેવનફલસ્વામિત્વાભાવાદસેવક એવ, મિથ્યાદૃષ્ટિસ્તુ વિષયાનસેવમાનોઽપિ રાગાદિભાવાનાં સદ્ભાવેન વિષયસેવનફલસ્વામિત્વાત્સેવક એવ ।

હવે આ જ વાતને પ્રગટ દષ્ટાંતથી બતાવે છે :-

સેવે છતાં નહિ સેવતો, અણસેવતો સેવક બને,
 પ્રકરણ તણી ચેષ્ટા કરે પણ પ્રાકરણ જયમ નહિ ઠરે. ૧૮૭.

ગાથાર્થ :- [કશ્ચિત્] કોઈ તો [સેવમાનઃ અપિ] વિષયોને સેવતો છતાં [ન સેવતે] નથી સેવતો અને [અસેવમાનઃ અપિ] કોઈ નહિ સેવતો છતાં [સેવકઃ] સેવનારો છે- [કસ્ય અપિ] જેમ કોઈ પુરુષને [પ્રકરણચેષ્ટા] 'પ્રકરણની ચેષ્ટા (કોઈ કાર્ય સંબંધી ક્રિયા) વર્તે છે [ન ચ સઃ પ્રાકરણઃ ઇતિ ભવતિ] તોપણ તે 'પ્રાકરણિક નથી.

ટીકા :- જેમ કોઈ પુરુષ કોઈ પ્રકરણની ક્રિયામાં પ્રવર્તતો હોવા છતાં પ્રકરણનું સ્વામીપણું નહિ હોવાથી પ્રાકરણિક નથી અને બીજો પુરુષ પ્રકરણની ક્રિયામાં નહિ પ્રવર્તતો હોવા છતાં પ્રકરણનું સ્વામીપણું હોવાથી પ્રાકરણિક છે, તેવી રીતે સમ્યગ્દૃષ્ટિ પૂર્વસંચિત કર્મના ઉદયથી પ્રાપ્ત થયેલા વિષયોને સેવતો હોવા છતાં રાગાદિભાવોના અભાવને લીધે વિષયસેવનના ફળનું સ્વામીપણું નહિ હોવાથી અસેવક જ છે (અર્થાત્ સેવનારો નથી) અને મિથ્યાદૃષ્ટિ વિષયોને નહિ સેવતો હોવા છતાં રાગાદિભાવોના સદ્ભાવને લીધે વિષયસેવનના

ફળનું સ્વામીપણું હોવાથી સેવક જ છે.

ભાવાર્થ :- કોઈ શેઠે પોતાની દુકાન પર કોઈને નોકર રાખ્યો. દુકાનનો બધો વેપાર-વણજ-ખરીદવું, વેચવું વગેરે સર્વ કામકાજ-નોકર કરે છે તોપણ તે વેપારી નથી કારણ કે તે વેપારનો અને વેપારના લાભ-નુકસાનનો સ્વામી નથી; તે તો માત્ર નોકર છે, શેઠનો કરાવ્યો બધું કામકાજ કરે છે. જે શેઠ છે તે વેપાર સંબંધી કાંઈ કામકાજ કરતો નથી, ઘેર બેસી રહે છે તોપણ તે વેપારનો અને વેપારના લાભ-નુકસાનનો ધણી હોવાથી તે જ વેપારી છે. આ દૃષ્ટાંત સમ્યગ્દષ્ટિ અને મિથ્યાદષ્ટિ પર ઘટાવી લેવું. જેમ નોકર વેપાર કરનારો નથી તેમ સમ્યગ્દષ્ટિ વિષય સેવનારો નથી, અને જેમ શેઠ વેપાર કરનારો છે તેમ મિથ્યાદષ્ટિ વિષય સેવનારો છે.

ગાથા-૧૯૭ ઉપર પ્રવચન

‘હવે આ જ વાતને પ્રગટ દૃષ્ટાંતથી બતાવે છે :-’

સેવંતો વિ ણ સેવદિ અસેવમાણો વિ સેવગો કોઈ.

પગરણચેઢ્ઢા કસ્સ વિ ણ ય પાયરણો ત્તિ સો હોદિ।।૧૯૭।।

સેવે છતાં નહિ સેવતો, અણસેવતો સેવક બને,

પ્રકરણ તણી ચેષ્ટા કરે પણ પ્રાકરણ જયમ નહિ ઠરે. ૧૯૭.

આચાર્યએ દાખલો આપ્યો, કહો! ટીકા :- ‘જેમ કોઈ પુરુષ કોઈ પ્રકરણની ક્રિયામાં પ્રવર્તતો હોવા છતાં...’ આહાહા...! આ લગનના પ્રસંગમાં કે એવું હોય ને? પ્રવર્તતો હોય કામકાજમાં, ધણીપત્તે ન હોય, ધણી તો બીજો હોય અને એને કામ સોંપ્યું હોય તો કામ કરી દે. ‘પ્રકરણની ક્રિયામાં પ્રવર્તતો હોવા છતાં પ્રકરણનું સ્વામીપણું નહિ હોવાથી...’ આહાહા...! એ ક્રિયા આદિ હોય. આહાહા...!

લગનમાં એક દાખલો બન્યો હતો. એક માણસે પોતાના જમાઈને બધું કામ સોંપ્યું તો એવું બનાવ્યું કે, દૂધપાક ને એવું બનાવ્યું. ને માણસો ઝાઝા આવે (અને) કંઈ મેળ નહિ. એટલે ઘરના ધણીને એવું લાગ્યું કે, આ મારી આબરુ (નહિ રહે). ઓલું શું કહેવાય? છેલ્લે દિવસે કરે છે ને? હરખ જમણ.. હરખ જમણ. હરખ જમણ કરેલું અને એમાં કર્યો દૂધપાક. એટલે કેટલું માણસ આવશે એનો મેળ નહિ, દૂધપાક ખૂટે તો કરવું શું? દૂધપાક કાંઈ તરત થાય છે? બીજી ચીજ હોય તો તો કંદોઈની દુકાનેથી બરફી, લાડવા (લાવી શકાય). એને એવું ખરાબ લાગ્યું, એના ધણીને, એને લઈને આને ખરાબ લાગ્યું તો એ લગનના

પ્રસંગમાં એ ઝેર પીને મરી ગયો. કામ એને સોંપેલું અને કામમાં આ પ્રમાણે થયું અને એમાં બહારમાં વાત આવી, એકદમ આવી કે, આ માણસ ઝાઝુ આવી જાય, દૂધપાક તો હદ પ્રમાણે હોય, ખૂટે તો લાવવો ક્યાંથી? બરફી કે ચૂરમું કે એવું કર્યું હોય તો તરત તૈયાર પણ કરે કાંઈક. ચૂરમું ન થાય તો બરફી કે શેરો કરે. હેં? પહોંચી વળે. આહા...! આહા...!

ઓલા ‘ભર્તુહરિ’માં નથી આવતું? ‘ભર્તુહરિ’ને જ્યારે ‘પીંગળા’ની ખબર પડી. અરે...રે...રે...! મેં પીંગળાને કેવી માની? એ ‘પીંગળા’ આવી નીકળી? ૯૨ લાખ માળવાનો અધિપતિ રાજા ‘ભર્તુહરિ’! અરે...! આ સ્ત્રી મારી, મેં એને પ્રેમ (કર્યો). આહા...હા...! વેશ્યા પાસે એક અમરફળ આવ્યું. વેશ્યા આપી ગઈ દરબારને, ‘ભર્તુહરિ’ને, અને ‘ભર્તુહરિ’એ સોંપ્યું રાણીને, રાણીને ‘અશ્વપાળ’ને આપ્યું. એણે ‘અશ્વપાળ’ રાખેલો. ૯૨ લાખ અધિપતિનો માળવો, એને મૂકીને એ ‘અશ્વપાળ’ની સાથે ચાલતી. કહો, આહાહા...! એને આપ્યું અને એણે આપ્યું પાછું વેશ્યાને અને વેશ્યા પાછું ‘ભર્તુહરિ’ પાસે લાવ્યા. આહાહા...! દુનિયાના ઠગારા કેવી રીતે ઠગે છે! બહારમાં જાણે આહાહા...! તમારી છું.. તમારી છું... તમારી છું... અંદરમાં... આહાહા...! થઈ ગયો, બાવો થઈ ગયો.

ગુરુએ હુકમ કર્યો, જાઓ! ત્યાંથી અનાજ લઈ આવ. તારી પહેલી ભિક્ષા લઈ આવ. રાણી પાસેથી ભિક્ષા લઈ આવ. આહાહા...! ગુરુએ કહ્યું, એ વખતના ગુરુ પણ કેવા હશે? આવો મોટો રાજા ભિક્ષા લ્યે! આહાહા...! રાણી પાસે લેવા ગયા. રાણી તો શોકમાં હતી. કાંઈ બન્યું નહોતું. માતા! એમ બોલ્યો, ‘માતા! મને ભિક્ષા દે.’ રાણી કહે છે, ‘પ્રભુ! રાજન! માતા ન કહો.’ માતા છો, મારે હવે માતા છે, બીજું કાંઈ છે નહિ. આહા...! મારી પાસે કાંઈ નથી, પ્રભુ! એ નાટક જોવેલા, એમાં બધું આવતું. ‘ખીર રે બનાવું ક્ષણ એકમાં, જમતા જાવ જોગીરાજ’ એક ક્ષણમાં ખીર બનાવું. .... ‘ખીર રે બનાવું ક્ષણ એકમાં’ વૈરાગ્ય કેવો હશે એનો કહો! દષ્ટિ ભલે વસ્તુની (નહિ) પણ બહારના વૈરાગ્યના ભાસ જેવું.

વૈરાગ્ય તો ત્યારે કહેવાય કે, સમ્યગ્દર્શન સહિત રાગનો રસ નહિ, એને વૈરાગ્ય કહેવાય. એ કંઈ વૈરાગ્ય નહિ, પણ આટલું તોપણ એ વૈરાગ્ય નહિ, હોં! એ તો મંદ કષાયની સ્થિતિ (છે). માતા! કહીને ઉભો રહ્યો. દરબાર મોટો બાણુ લાખ માળવાનો અધિપતિ! નાટક જોયા છે મોટા મોટા. ‘પ્રભુ! મને માતા ન કહો, રાજન! હું એક (ક્ષણમાં) ખીર બનાવું, થોડા ઉભા રહો.’ (ત્યારે રાજન કહે છે), ‘મારી જમાત ચાલી જાય છે, હું ઉભો નહિ રહું.’ ચાલ્યા ગયા. છતાં એ ખરો વૈરાગ્ય નથી. આ વૈરાગ્ય જે કહે છે એ નહિ. આહાહા...! બહારથી તુચ્છતા લાગી. ‘દેખ્યા નહિ કુછ સાર જગતમેં, દેખ્યા નહિ કુછ સાર’ એમ બોલ્યો. છોડ્યું બધું. એ વૈરાગ્ય નહિ.

વૈરાગ્ય તો ભગવાનઆત્માનો અનુભવ થતાં રાગની રક્તતા છૂટી જાય, પુણ્યના પ્રેમના

રંગ, રસ છૂટી જાય. આહાહા...! એને જ્ઞાન અને વૈરાગ્ય કહેવામાં આવે છે. લોકો એમ વખાણે કે આવો રાજા હતો. આ 'ભર્તુહરિ'માં આવે છે ને? બનાવેલું આવે છે. બધું વાંચ્યું છે. એ વૈરાગ્ય નહિ, બાપા! આહાહા...! ભગવાનનો વૈરાગ્ય જુદી જાતનો છે. હૈં? આ તો છોડીને ગયો છે તોપણ વૈરાગ્ય નહિ અને અહીં તો સંસારમાં પડ્યો હોય છતાં વૈરાગી (છે). અરે...રે...! આના માપ ક્યાંથી લાવવા? સમજાણું કાંઈ? ઓલો રાજ છોડીને ચાલ્યો ગયો તોપણ એ વૈરાગ્ય ન કહેવાય.

અહીંયાં કહે છે કે, સ્ત્રી આદિના સેવનમાં દેખાય, રાજપાટમાં દેખાય છતાં વૈરાગી (છે). આહા...! એ...ઈ...! જેના રાગના રંજન પરિણામ, રસ તૂટી ગયા છે અને જેને આત્માના આનંદના રસના પ્યાલા ફાટ્યા છે. આહાહા...! એ અનુભવના રસના પ્યાલા આગળ ક્યાંય રસ પડતો નથી. આહાહા...! એ રાગથી પુણ્યના પરિણામથી પણ વિરક્ત છે, રક્ત નથી. એને અહીં વૈરાગ્ય કહેવામાં આવે છે. એ વૈરાગી જીવ સંસારમાં આમ વિષય સેવતો દેખાય, છતાં એ સેવતો નથી. અને આ છોડે છે છતાં એણે કાંઈ છોડ્યું નથી. આહાહા...! બાણુ લાખ માળવાના અધિપતિએ રાજ છોડ્યું, (પણ) છોડ્યું નથી. આહાહા...! જેને આત્મા અંદર શું ચીજ છે? સર્વજ્ઞ કહે ઇ, હોં! અજ્ઞાની કહે ઇ આત્મા નહિ. આહાહા...! એવો જે ભગવાનઆત્મા, એના રસમાં ચડ્યો છે એને રાગના રસ ઉતરી ગયા છે. રાગ આવે છે, રાગમાં જોડાય છે પણ અંદરના રસ ઉતરી ગયા છે. આહાહા...! સમજાય છે કાંઈ?

ત્રણલોકના નાથ વીતરાગ જૈન પરમેશ્વરની વાત કોઈ જુદી છે. દુનિયાથી આખી જુદી જાત છે. હવે ઓલો બાણુ લાખ (માળવા) છોડીને બેઠો તોય વૈરાગ્ય નહિ. હૈં? અને અહીં છન્નુ હજાર સ્ત્રીમાં પડ્યો હોય તો કહે, વૈરાગી. હવે આ તુલના કરવી શી રીતે? આહાહા...! રાગનું રંજનપણું, રસપણું છૂટી ગયું છે. આહાહા...!

અહીં કહે છે, ૧૯૭ આવી ને? 'જેમ કોઈ પુરુષ કોઈ પ્રકરણ...' પ્રકરણ એટલે કોઈ ક્રિયા. લગનની ક્રિયા, દહાડાની ક્રિયા, મોટો દહાડો હોય અથવા શું કહેવાય, આ કીધું લગનનું છેલ્લું... ? હરખ જમણ કે મોટો વેપાર હોય. એ 'પ્રકરણની ક્રિયામાં પ્રવર્તતો હોવા છતાં પ્રકરણનું સ્વામીપણું નહિ હોવાથી...' આહાહા...! એનો ધણી નથી ઇ. નોકર કરોડોના વેપાર કરતો હોય પણ એના ફળ તરીકે એને કંઈ છે નહિ. એનો ધણી તો ઓલો છે. આહાહા...! આને તો ખબર છે કે મને આ બે હજાર, પાંચ હજાર રૂપિયા મહિને આપે છે. બસ! અને કરોડો પેદા થાય છે એ કંઈ મને નથી. અને કદાચિત્ કરોડની ખોટ ગઈ તોય મને કંઈ નથી. આહાહા...! એ કોઈપણ કામની ક્રિયામાં પ્રવર્તતો હોવા છતાં એ કામનું સ્વામીપણું નહિ હોવાથી. પ્રકરણ એટલે એ ક્રિયાઓ.

'પ્રાકરણિક નથી...' આહાહા...! ઓલો તો ધણીએ જમાઈને સોંપેલું તો એમાં આમ થયું (તો) એ જમાઈ ઝેર પીને મરી ગયો, લ્યો! લગનના પ્રસંગમાં. કારણ કે ધણી(પતાના)

રંગ ચડી ગયેલા. હું કરું... હું કરું... હું કરું... મેં દસ મણ, પંદર મણ દૂધપાક કર્યા. ભલે અત્યારે આટલું માણસ જમે. પણ ભઈ! મેળ ન ખાય. આ મોટું ઘર છે, માણસ કેટલું આવે, આ દૂધપાક (નહિ થાય). તમે બહુ હઠે ચડો છો કે, દૂધપાક જ કરો. એમ ન ચાલે. એ એમાં મરી ગયો. 'કાંતિભાઈ' આ સંસારના તમારા બધા લખણ. આહાહા..!

અહીં કહે છે કે, ધર્મી જેમ કોઈ પ્રકરણ એટલે ક્રિયાકાંડના પ્રકારમાં ચડી ગયો હોય છતાં એનો એ સ્વામી નથી તો એનો હરખ-શોક એને છે નહિ, એને ખોટ અને લાભ એને ઘરે નથી. ખોટ ને લાભ શેઠને ઘરે છે. 'રાણપુર'માં તો એક નોકર એવો હતો. શેઠિયો હતો. 'રાણપુર'. શેઠ દુકાને આવે તો કાંઈક બોલે, ચાલ્યા જાઓ અહીંથી. તમારું કામ નથી. નોકરે એવી છાપ પાડી દીધી કે શેઠ ચાલ્યો જાય. તમારું કામ નથી. ડામાડોળ કરશો નહિ, ફલાણું, ઠીકણું ને આમ તેમ, ચાલ્યા જાઓ અહીંથી. કર્તા-હર્તા છતાં પણ ફળનો ભોક્તા કંઈ પોતે છે? લાભ કે ખોટ એ તો એની છે. હેં? આહાહા..! સ્વામીપણું નહિ હોવાથી તે ક્રિયાનો એ અધિકારી નથી, તેનો સ્વામી નથી.

'બીજો પુરુષ પ્રકરણની ક્રિયામાં નહિ પ્રવર્તતો...' આહાહા..! એનો ઘણી હોય એ એક કોર ઘરે બેઠો હોય. દુકાનનું કામ ચાલતું હોય એ નોકર ચલાવતો હોય, આને માથે કાંઈ ન હોય છતાં સ્વામીપણું એને વર્તતું હોય છે. આહાહા..! છે ને? 'પ્રકરણની ક્રિયામાં નહિ પ્રવર્તતો હોવા છતાં પ્રકરણનું સ્વામીપણું હોવાથી...' દુકાનના કરોડોના ધંધાનો ઘણી તો ઈ છે. ખોટ જાય કે લાભ થાય એ કંઈ નોકરને છે? નોકરને તો જે પગાર બે હજાર કે બાવીસો હોય એ આપી દે. આહાહા..! આ દષ્ટાંત તો 'કુંદકુંદાચાર્યે' આપ્યું છે.

'ક્રિયામાં નહિ પ્રવર્તતો હોવા છતાં પ્રકરણનું સ્વામીપણું હોવાથી પ્રાકરણિક છે,...' ઘણી છે. 'તેવી રીતે સમ્યગ્દષ્ટિ પૂર્વસંચિત કર્મના ઉદયથી પ્રાપ્ત થયેલા વિષયોને...' આહાહા..! ધર્મી જીવને, અનુભવીને... આહા..! એ એક ફેરી કહ્યું નહોતું? નાની ઉંમરમાં, નવ-દસ વર્ષની ઉંમર (હતી). અમારી જોડે રહેતા. અમારી બાના ગામના બ્રાહ્મણ એટલે અમે મામા કહીએ. એ ન્હાય ને લંગોટીયું જ્યારે પહેરે ત્યારે એમ બોલતા, 'અનુભવીને એટલું રે આનંદમાં રહેવું રે, ભજવા પરિબ્રહ્મ ને બીજું કાંઈ ન કહેવું'. એ વખતે સાંભળતા. મેં કીધું, શું કહે છે આ? એનેય ખબર નહિ. 'અનુભવીને એટલું રે આનંદમાં રહેવું રે...' આહાહા..! એ અહીં કહે છે. એ ક્રિયાઓ ભલે બધી થતી હોય પણ ઘણી પોતે નથી. આહાહા..! અનુભવીના આનંદમાં એ ક્રિયાનો ઘણી નથી. આહાહા..!

'સમ્યગ્દષ્ટિ પૂર્વસંચિત કર્મના ઉદયથી પ્રાપ્ત થયેલા વિષયોને સેવતો હોવા છતાં...' ભાષા વ્યવહારની મૂકી. 'રાગાદિભાવોના અભાવને લીધે...' ઓલું રંજિત પરિણામ કીધું હતું ને? રંગ ઊડી ગયો છે. આહાહા..! કપડામાં જેમ રંગ ચડાવે પણ જેમ ઊડી જાય, અંદર ફટકડી લગાવી હોય (તો) રંગ ઊડી જાય. એમ આ રંગ ધર્મીને ઊડી ગયો છે. આહા..!

ભગવાનને પડખે ચડ્યો (એના) બીજા બધા પડખાં હવે ખરાબ થઈ ગયા. આહાહા...! જુઓ! સમ્યગ્દર્શનની મહિમા! જુઓ! અનુભવની મહિમા! હવે એની પાસે બધી ક્રિયાકાંડની વાતું આખો દિ' ગુંચાઈને મરી જાય એમાં. આખી વાત મૂળ છે એ તો રહી જાય. આહાહા...!

‘સમ્યગ્દષ્ટિ પૂર્વસંચિત કર્મના ઉદયથી પ્રાપ્ત...’ થયેલી સામગ્રી, એને સેવતો દેખાય ‘છતાં રાગાદિભાવોના અભાવને લીધે વિષયસેવનના ફળનું (ધણીપત્તુ) સ્વામીપણું નહિ હોવાથી...’ આહાહા...! જ્યાં આનંદનો નાથ, અનંત ગુણનો સ્વામી, એનો સ્વામી થયો... આહાહા...! હવે એને બહારના સ્વામીપણા, ભિખારીપણા એને શેના રહે? આહાહા...! સ્વરૂપના આનંદની લક્ષ્મી આગળ બહારના કોઈ વૈભવમાં એને મહત્તા લાગતી નથી. અજ્ઞાનીને બહારના અનેક પ્રકારના વૈભવના વિશેષ દેખાતાં આત્માનું વિશેષપણું ભાસતું નથી. આહાહા...! સમજાણું કાંઈ?

એ ‘વિષયસેવનના ફળનું સ્વામીપણું નહિ હોવાથી...’ એટલે કે રાગનો રસ જ જ્યાં ઊડી ગયો છે, એમ એનો અર્થ છે. તે ‘અસેવક જ છે...’ સેવતા છતાં અસેવક છે. આહાહા...! ‘ટોડરમલ્લજીએ’ ‘મોક્ષમાર્ગ પ્રકાશક’ બનાવ્યું ને! બનાવ્યું (ત્યારે) એની મા શાકમાં મીઠું નથી નાખતી. એ ‘મોક્ષમાર્ગ પ્રકાશક’ (બનાવવાની) એવી ધૂનમાં (કે) એને ખબર નહિ કે આમાં મીઠું નથી. રસ ચડેલો ‘મોક્ષમાર્ગ પ્રકાશક’નો. આહાહા...! એ જ્યાં કામ બંધ થઈ ગયું અને માતાએ શાક પાછું આપ્યું (તો કહ્યું), ‘બા! આમાં મીઠું નથી.’ (તો બા કહે છે), ‘ભાઈ! મીઠું છ મહિનાથી હું નાખતી નથી. તને આજે ખબર પડી?’ ‘મોક્ષમાર્ગ પ્રકાશક’નો રસ ઊડી ગયો. (શાસ્ત્ર પૂરું થયું). કહો, શાકમાં મીઠાની ખબર ન રહી. હેં? છ-છ મહિના! રસ ચડી ગયો ને! ‘મોક્ષમાર્ગ પ્રકાશક’ કેવું પણ બનાવ્યું છ! ‘મોક્ષમાર્ગ પ્રકાશક’! આહાહા...!

‘શ્રીમદ્દે’ પણ વખાણ કર્યા, સત્શ્રુતમાં નાખ્યું. વીસ સત્શ્રુતના નામ આપ્યા છે ને? એમાં ‘મોક્ષમાર્ગ પ્રકાશક’ સત્શ્રુતમાં નાખ્યું છે. આહાહા...! ભલે એના માણસો પછી શ્વેતાંબરને માને. પણ આમાં ના પાડી છે. શ્વેતાંબર છે એ ગૃહીત મિથ્યાદષ્ટિ છે. આહા...! એ જૈન જ નથી. સ્થાનકવાસી, દેરાવાસી જૈન જ નથી. આકરી વાત છે, બાપા! આહા...! જેને રાગથી ભિન્ન, ગુરુપણું પણ એવું, ધર્મ પણ એવો અને કેવળીની તો વાત જ શું કરવી? આહાહા...! એવી વાત જેને અંતરમાં બેઠી અને અનુભવમાં આવી.. આહાહા...! એને બીજા કોઈ ધર્મ પ્રત્યે રસ ઊડી જાય છે. આહાહા...! અંદર કોઈ પ્રેમ રહેતો નથી. આહા...!

‘વિષયસેવનના ફળનું સ્વામીપણું નહિ હોવાથી અસેવક જ છે (અર્થાત્ સેવનારો નથી) અને મિથ્યાદષ્ટિ વિષયોને નહિ સેવતો હોવા છતાં...’ જોયું? હજારો રાણી છોડીને બેઠો હોય પણ અંદરમાં રાગનો પ્રેમ છે. રાગથી ભિન્ન ભગવાનનો અનુભવ નથી અને રાગનો રસ છૂટ્યો નથી. ભલે બાવો, જોગી, સાધુ થાય, જૈનનો સાધુ થયો હોય, દિગંબર સાધુ! આહાહા...! છતાં ‘મિથ્યાદષ્ટિ વિષયોને નહિ સેવતો...’ જાવજીવ બાળ બ્રહ્મચારી હોય પણ અંદરમાં રાગના

રસ છૂટ્યા નથી. આહાહા..!

‘મિથ્યાદષ્ટિ વિષયોને નહિ સેવતો હોવા છતાં રાગાદિભાવોના સદ્ભાવને લીધે...’ જોયું? રાગનો નાનામાં નાનો કણ (હોય) પણ જેના પ્રેમમાં રંગાઈ ગયો છે. આહાહા..! એ વિષય ન સેવે તોપણ સેવતો કહેવાય છે. આહાહા..! આટલો બધો ફેર. ‘વિષયસેવનના ફળનું સ્વામીપણું હોવાથી સેવક જ છે.’ આહાહા..! એ રાગના પ્રેમમાં પડ્યો, બહારમાં સ્ત્રીનો ત્યાગ હોય, કુટુંબનો ત્યાગ (હોય), દુકાન, ધંધાનો ત્યાગ (હોય) પણ છતાં અંદરમાં એ સેવક જ છે. આહાહા..! વિશેષ વાત કરશે... (શ્રોતા :- પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ!)